

Valtiovarainministeriö

26.8.2014

Kunta- ja aluehallinto-osasto

Viite: lausuntopyyntö VM065:00/2012

Allianssin lausunto hallituksen esitysluonnoksesta uudeksi kunta-laiksi

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry (Allianssi) lausuu kuntalakiluonnoksesta keskittyen erityisesti osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä vaikuttamistoimielimiä kuten nuorisovaltuustoja koskeviin ehdotuksiin (5 luku).

Lausunnon keskeinen sisältö

- Nuoria tulee kuulla ja osallistaa heitä koskevien palveluiden suunnittelussa ja toteuttamisessa (§22).
- Kuntalaisten osallisuuden rakenteiden tulee olla monipuolisia ja yhdenvertaisia.
- Allianssi on tyytyväinen esitykseen kunnallista kansanäänestystä koskevan aloitteen ikärajan laskemisesta 15 ikävuoteen (25§). Nuorilla on oikeus ja taito osallistua yhteiseen päätöksentekoon yhdenvertaisina kuntalaisina.
- Allianssi pitää erityisen kiitettävänä kunnan velvollisuutta asettaa nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttamiselin. Koska nuorten vaikuttajaryhmien toimintamallit ovat moninaiset, Allianssi kannattaa edellisen lausuntokierroksen (2/2014) pykälä-otsikointia: *"Lasten ja nuorten vaikuttajaryhmä"*, tämän esityksen *"Nuorisovaltuusto" sijasta*. Vaikuttajaryhmien jäsenille tulee antaa sekä mahdollisuus osallistua että puheoikeus kaikkien lautakuntien kokouksiin ja riittävästi tietoa päätösten valmistelusta. Lisäksi pitää kiinnittää huomiota vaikuttajaryhmän todelliseen mahdollisuuteen päästä vaikuttamaan jo asioiden valmisteluvaiheessa. Kunnan talousarviossa tulee varata riittävä määräraha nuorten vaikuttajaryhmälle.
- Vammaisneuvoston asettaminen tulee säätää velvoittavaksi.
- Kunta-asioista tiedottamisen tulee tapahtua myös verkossa ja sähköisiä osallistumistapoja tulee kehittää.
- Allianssi vaatii kuntavaalien äänestysikärajan laskemista 16 ikävuoteen.

Allianssi toivoo uuden kuntalain antavan nykyistä paremmat lainsäädännölliset edellytykset niin nuorten osallistumiselle kuin vaikuttamiselle. Kaikessa

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry

Allianssi-talo
Asemapäälikönkatu 1 | 00520 Helsinki
Faksi 020 755 2627
neuvonta: info@alli.fi
etunimi.sukunimi@alli.fi | www.alli.fi
Y-tunnus 0116583-5

Finlands Ungdomssamarbete Allians rf

Allianshuset
Stingsgatan 1 | 00520 Helsingfors
Fax 020 755 2627
information: info@alli.fi
fornamn.efternamn@alli.fi | www.alli.fi
FO-nummer 0116583-5

Finnish Youth Co-operation Allianssi

Allianssi House
Asemapäälikönkatu 1 | FI-00520 Helsinki | Finland
Fax +358 20 755 2627
information: info@alli.fi
firstname.surname@alli.fi | www.alli.fi
Business ID 0116583-5

kunnan päätöksenteossa tulee huomioida lasten ja nuorten omat näkemykset lähiympäristöstään ja hyvinvoinnistaan, sillä lapset ja nuoret ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja kuntalaisia siinä missä muutkin. Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan etenkin suoralla demokratialla, sähköisten toimintatapojen kehittämisellä, monipuolisilla ja yhdenvertaisilla osallistumisrakenteilla sekä päättäjien ja nuorten vuoropuhelulla.

5 luku Kunnan asukkaiden osallistumisoikeus

20§ ja 21§ Äänioikeus ja äänestys-oikeus

Nuorten tulee saada todelliset osallistumisvalmiudet eli äänioikeus kaikissa vaaleissa, myös kunnallisvaaleissa. Tämän vuoksi Allianssi vaatii, että äänestysikäraja lasketaan 16 ikävuoteen kunnallisvaaleissa. Äänioikeuden laajentamisessa on kyse kuntademokratian vahvistamisesta ja nuorten demokratiaoikeuksien toteutumisesta, ja siitä miten näitä oikeuksia rajataan ikäperusteisesti. Demokratian ehdot tulee määritellä siten, että nuoret ovat tosiasiallisesti mukana, ja kuntalaisia muiden joukossa.

22§ Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Allianssi haluaa muistuttaa, että kaikki kuntalaiset ovat oikeutettuja osallistumisen ja vaikuttamisen kanaviin yhdenvertaisesti. Pykälän esimerkeissä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista viitataan laajasti palveluiden käyttäjiin, jolloin huomioimatta saattaa jäädä kuntalaisten eli palvelun käyttäjien moninaisuus. Tähän asiaan voisi viitata pykälän alussa kohdassa: "Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista". Allianssi ehdottaa muotoa: "Valtuuston on pidettävä huolta *yhdenvertaisista*, monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista".

Pykäläluonnoksessa vaikuttamismahdollisuudet eri alueilla sekä päätöksenteon eri vaiheissa taataan nuorten vaikuttajaryhmälle (26§). Allianssi haluaa korostaa, että myös Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet pykälässä (22§) tulisi huomioida, että lapset ja nuoret ovat kunnan palveluiden suuri käyttäjäryhmä, joita tulee käyttäjädemokratian mukaisesti kuulla ja osallistaa heitä koskevien palveluiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.

25 § Aloite kunnallisesta kansanäänestyksestä

Allianssi on tyytyväinen esitykseen kunnallista kansanäänestystä koskevan aloitteen ikärajan laskemisesta 15-ikävuoteen puoluesihteeritoimikunnan ehdotuksen mukaisesti. Nuorilla on oikeus ja taito osallistua yhteiseen päätöksentekoon yhdenvertaisina kuntalaisina.

Aloiteoikeutta käsiteltävään pykälään tulee kirjata myös aloitteen jättämi-

nen ja allekirjoittaminen sähköisesti esimerkiksi näin: "Aloite tulee voida jättää ja allekirjoittaa mahdollisimman helposti yleisen tietoverkon välityksellä."

26§ Nuorisovaltuusto

Allianssi pitää erityisen kiitettävänä lakiluonnoksen kirjausta kunnan velvollisuudesta asettaa nuorisovaltuusto tai vastaava vaikuttamiselin. Lakiehdotuksessa annetaan väljät raamit vaikuttajaryhmän muodolle, sillä kunnan päätettäväksi jää, minkälaisen vaikuttamisjärjestelmän ja mitä toimintatapoja se hyödyntää lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa. Nuorten toimielin voi olla muodoltaan nuorisovaltuusto, tai muu nuorten vaikuttamisjärjestelmä. Tästä syystä Allianssi kannattaa VM:n demokratiajaoston kuntalain uudistamisen valmistelun edellisen lausuntokierroksen (2/2014) pykälä-otsikointia: "*Lasten ja nuorten vaikuttajaryhmä*", joka kuvaa lain sisältöä paremmin kuin pelkkä "*Nuorisovaltuusto*". Erot vaikuttajaryhmien nimissä eivät suoraan toki merkitse eroa ryhmän toimintatavassa, mutta jotkut ryhmät voivat erityisesti haluta erottautua nuorisovaltuustomallista (Nuva, 2014, 14).

Vaikuttajaryhmiä koskevassa pykälässä on todettu, että ryhmälle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Perusteluissa tuodaan esiin, että nuorten vaikuttamisryhmällä on aito yhteys kunnan päätöksentekoon. Ongelmana päätöksiin vaikuttamisen kannalta on, että nuoret pääsevät osallistumaan päätöksentekoprosesseihin liian myöhään. Allianssi toivoo, että lakiin kirjattu vaikuttamismahdollisuuksien oikea-aikaisuus valuu käytännössä nuorten vaikuttajaryhmän työhön koskien myös asioiden valmistelu- ja suunnittelu- vaihetta.

Pykälässä 26 on avattu lapsia ja nuoria koskevia asioita (elinympäristö, asuminen, liikkuminen). Allianssi pitää näiden kirjausten lisäksi erityisen tärkeänä mainintaa "*muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä*", sillä kaikessa päätöksenteossa on huomioitava lasten ja nuorten näkemykset lähiympäristöstään ja hyvinvoinnistaan. Jotta nuorten vaikuttajaryhmä voi tarttua heille merkittäviin asioihin, tulee heillä olla ajankohtaista tietoa päätettävistä asioista.

Nuorten vaikuttajaryhmä pitää päästää myös lähelle poliittista päätöksentekoa. Viidesosassa *Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013* -kyselyyn vastanneista kunnista nuorten vaikuttajaryhmäläisillä on oikeus osallistua kaikkien lautakuntien kokouksiin (Allianssi & Kuntaliitto, 2013). Allianssi vaatii, että nuorten vaikuttajaryhmän edustajalle tulee antaa sekä mahdollisuus osallistua, että puheoikeus kaikkien lautakuntien kokouksiin. Kuten lain perusteluissa tuodaan esiin, tämä parantaisi tiedonkulkua ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Lisäksi tulee pohtia, voisiko nuorten

vaikuttamisryhmältä tulevat aloitteet käsitellä pikaisella menettelyllä. Nuorten vaikuttajaryhmän ohjaajalla on myös tärkeä rooli perehdyttää nuoria kunnan päätöksentekoprosesseihin.

Nuorten vaikuttajaryhmien kokoonpanossa on huomioitava kaikkien nuorten yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet. Tämä tulee huomioida jo siinä vaiheessa, kun nuorten vaikuttajaryhmästä tiedotetaan. Lisäksi vaikuttajaryhmän valintakriteereitä määriteltäessä tulee huomioida nuorten moninaisuus ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien tukeminen. Nuorten vaikuttajaryhmään valituille nuorille tulee antaa riittävää ohjeistusta tehtävänsä. Tämän vuoksi on tärkeää, että ryhmällä on yksi sille nimetty ohjaaja, jolla on riittävästi aikaa paneutua tehtäväänsä.

Pykälässä 26 todetaan, että kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Allianssi pitää erityisen tärkeänä, että nuorten vaikuttajaryhmien toimintaan varataan erillinen määräraha talousarviossa. Lisäksi virkamiehillä tulee olla riittävä ymmärrys nuorten osallisuuteen liittyvistä seikoista. Tiedon lisäksi tarvitaan nuoria osallistavaa asennetta päättäjien ja virkamiesten keskuuteen. Vaikuttajaryhmän osallistaminen päätöksentekoprosesseihin ei ole pelkkä muodollisuus, vaan tilaisuus nuorten ja päättäjien vuoropuhelulle. Nuorten ja päättäjien väliselle dialogille on olemassa hyviä malleja ja menetelmiä, kuten keskustelutilaisuuspäivä.

Pykälässä 26 viitataan nuorisolain 8§:lään. Allianssi toivoo tämän lisäävän kuntien viranomaisten tietämystä kaikkien lasten ja nuorten osallistamisen oikeusperustasta ja muistuttavan siitä, että kunnissa tulee olla nuorten vaikuttajaryhmän lisäksi monia, myös erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuja, vaihtoehtoisia tapoja vaikuttaa (vrt. 22§). Kunnissa lasten ja nuorten osallistamista ja kuulemista tulee jatkuvasti kehittää lakiehdotuksen mukaisesti nuorten vaikuttajaryhmän kanssa yhteistyössä.

28 § Vammaisneuvosto

Allianssin mielestä vammaisneuvoston asettamisesta tulisi säätää yhtä velvoittavasti kuin nuorten vaikuttajaryhmän tai vanhusneuvoston asettamisesta. Muoto tulee olla: *"Kunnanhallitus voi asettaa.."* asemesta *"Kunnanhallituksen on asetettava.."*

Vammaisneuvostoissa vammaisille ihmisille taataan mahdollisuus tulla kuulluksi. Eri-ikäisten vammaisten ihmisten elämäntilanteet ja haasteet kunnan palveluissa vaihtelevat suuresti. Vammaisneuvostoissa tulee varmistaa eri-ikäisten vammaisten edustus. Allianssi ehdottaa pykälän loppuun mainintaa *eri-ikäisistä*: *"eri-ikäisillä vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee vammaisneuvostossa olla riittävä edustus."*

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry

Allianssi-talo
Asemapäälikönkatu 1 | 00520 Helsinki
Faksi 020 755 2627
neuvonta: info@alli.fi
etunimi.sukunimi@alli.fi | www.alli.fi
Y-tunnus 0116583-5

Finlands Ungdomssamarbete Allians rf

Allianshuset
Stingsgatan 1 | 00520 Helsingfors
Fax 020 755 2627
information: info@alli.fi
fornamn.efternamn@alli.fi | www.alli.fi
FO-nummer 0116583-5

Finnish Youth Co-operation Allianssi

Allianssi House
Asemapäälikönkatu 1 | FI-00520 Helsinki | Finland
Fax +358 20 755 2627
information: info@alli.fi
firstname.surname@alli.fi | www.alli.fi
Business ID 0116583-5

29§ Viestintä ja vuorovaikutus

Kuntalaisten ja erityisesti nuorten osallistumiseen päätöksentekoon vaikuttaa merkittävästi se, millä tavalla he saavat tietoa kunnassa valmisteilla olevista asioista ja kuinka heidän on mahdollista reagoida saamaansa tietoon. Tästä syystä erityisesti sähköisten palveluiden saavutettavuuteen ja vuorovaikutteisuuteen tulee kiinnittää huomioita. Selkeä kielen käyttö kaikessa kunnan tiedottamisessa hyödyttäisi nuorten lisäksi myös maahanmuuttajia ja kaikkia muita kuntalaisia. Yksi tiedottamisen selkeyttä edistävä tekijä on, että eri kuntalaisryhmiä, kuten lapsia ja nuoria, kuullaan myös kunnan viestinnän suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tällöin saadaan tietämystä muun muassa siitä, mikä nuorille olisi mielekkäin ja helpoin tapa saada tietoa kunnan asioista.

Allianssin mielestä kuntalaissa tulisi säätää kunta-asioista tiedottamisen tapahtuvan myös verkossa. "Viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet" tulisi muuttaa muotoon: "*Viestinnän tulee olla helposti saavutettavissa* ja siinä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet". Allianssi pitää hyvänä kunnan eri asukasryhmien tarpeiden huomioimista viestinnässä. Esimerkiksi eri vammaisryhmien, kuten kuurojen, yhdenvertaiset osallistumisoikeudet tulee taata kaikissa kunnissa.

Sähköisiä asiakirjoja koskevaan osaan tulisi lisätä mahdollisuus kommentoida valmisteilla olevia asioita. Verkossa tapahtuva vuorovaikutus ei korvaa esimerkiksi nuorten ja päättäjien keskustelutilaisuuskäytäntöjä, mutta täydentää niitä.

Lopuksi Allianssi haluaa nostaa esiin lapsivaikutusten arvioinnin prosessin, jossa arvioidaan etukäteen päätöksen vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kuntalaissa tulee ottaa huomioon nykyiseen hallitusohjelmaan kirjattu tavoite edistää päätösten lapsivaikutusten ennakoimista.

Lähteet:

Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013. Raportti. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto Lokakuu 2013.

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/2560>

Osallisuus nyt ja vuonna 2015 -tutkimus (2014). Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto – Nuva ry.

Helsingissä 26.8.2014

Eero Rämö
puheenjohtaja

Olli Joensuu
pääsihteeri